Neljapäev, 17. veebruar 2022

P9_TA(2022)0050

Surmanuhtlus Iraanis

Euroopa Parlamendi 17. veebruari 2022. aasta resolutsioon surmanuhtluse kohta Iraanis (2022/2541(RSP))

(2022/C 342/21)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Iraani kohta,

— võttes arvesse ELi suuniseid surmanuhtluse küsimuses,

— võttes arvesse ELi suuniseid inimõiguste kaitsjate kohta,

— võttes arvesse kogu maailmas rakendatavat inimõiguste rikkujate vastast ELi sanktsioonirežiimi (ELi Magnitski akt),

— võttes arvesse Euroopa välisteenistuse pressiesindaja 30. jaanuari 2022. aasta avaldust Narges Mohammadi süüdimõistmise kohta,

— võttes arvesse ÜRO 1988. aasta põhimõtteid mis tahes viisil kinnipeetavate või vangistatud isikute kaitsmise kohta,

— võttes arvesse ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo 18. märtsi 2021. aasta avaldust, milles nõutakse dr Ahmadreza Djalali viivitamatut vabastamist, ja 25. novembri 2020. aasta avaldust, milles kutsutakse Iraani üles loobuma tema hukkamisest,

— võttes arvesse ÜRO meelevaldse kinnipidamise küsimustega tegeleva töörühma 20.–24. novembri 2017. aasta istungil vastu võetud arvamust Ahmadreza Djalali kohta (Iraani Islamivabariik),

— võttes arvesse 1966. aasta kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti,

— võttes arvesse 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsiooni,

— võttes arvesse ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsiooni,

— võttes arvesse kodukorra artikli 144 lõiget 5 ja artikli 132 lõiget 4,

A. arvestades, et surmanuhtluse kaotamine kogu maailmas on ELi inimõiguste poliitika üks peamisi eesmärke;

B. arvestades, et ÜRO andmetel hukati 2021. aasta 1. jaanuarist kuni 1. detsembrini Iraanis vähemalt 275 inimest, sealhulgas vähemalt kaks alaealist õigusrikkujat ja kümme naist; arvestades, et Iraanis on maailma kõige suurem arv hukkamisi elaniku kohta; arvestades, et Iraani ametivõimud on teinud surmamõistvaid otsuseid meeleavaldustega seotud süüdistuste puhul ja hukanud inimesi, keda süüdistati seoses laiaulatuslike meeleavaldustega, kuid nad ei ole läbipaistvalt uurinud ränki süüdistusi, mille kohaselt julgeolekutöötajad kasutasid meeleavaldajate vastu ülemäärast ja surmavat jõudu; arvestades, et Iraanis piinatakse sageli vange, mis tekitab kahtlust, et vangidele määratakse surmanuhtlus valetunnistuste alusel kuritegude eest, mida nad ei ole toime pannud;

C. arvestades, et Iraan määrab surmanuhtlust alaealistele ja viib need otsused täide, rikkudes ÜRO lapse õiguste konventsioonist tulenevaid kohustusi; arvestades, et 2009. aastast kuni 2020. aasta septembrini teatati vähemalt 67 alaealise õigusrikkuja hukkamisest; arvestades, et 2022. aasta jaanuaris ootas Iraanis surmanuhtluse täideviimist 85 alaealist õigusrikkujat;

D. arvestades, et surmanuhtlust kohaldatakse etniliste ja usuvähemuste, eelkõige belutšide, kurdide, araablaste ja bahaide suhtes ebaproportsionaalselt; arvestades, et homoseksuaalsus on karistusseadustikuga kriminaliseeritud ja surmanuhtlust kasutatakse LGBTIQ kogukonna liikmete kõrvaldamiseks; arvestades, et naisi karistatakse surmanuhtlusega mitme neid otseselt puudutava diskrimineeriva seaduse alusel;

E. arvestades, et Piirideta Reporterite sõnul on Iraan hukanud rohkem ajakirjanikke kui ükski teine riik, kui võtta arvesse Rouhollah Zami hukkamist 12. detsembril 2020; arvestades, et Iraan on endiselt üks kõige rohkem ajakirjanikke represseerivaid riike maailmas ning ajakirjanikke ja meediaväljaandeid ahistatakse järelejätmatult;

F. arvestades, et Vrije Universiteit Brusseli ja Ida-Piemonte ülikooli teadlane, Rootsi ja Iraani kodanik dr Ahmadreza Djalali mõisteti 2017. aasta oktoobris alusetute spionaažisüüdistuste põhjal surma pärast äärmiselt ebaõiglast kohtuprotsessi, mis põhines piinamisel saadud ülestunnistusel; arvestades, et teda hoitakse periooditi üksikvangistuses Evini vanglas;

G. arvestades, et on teatatud arvukatest juhtudest, kus vangide kinnipidamistingimused on ebainimlikud ja inimväärikust alandavad, eelkõige Evini vanglas, ning asjaolust, et kinnipeetutele ei anta vajalikku arstiabi, kuigi see on vastuolus ÜRO kinnipeetavate kohtlemise standardsete miinimumnõuetega;

H. arvestades, et Iraanis peetakse meelevaldselt kinni teisigi ELi kodanikke; arvestades, et Iraan ei tunnista topeltkodakondsust, piirates sel moel välisriikide saatkondade juurdepääsu Iraanis kinnipeetavatele nende riikide topeltkodakondsusega isikutele;

I. arvestades, et 2022. aasta jaanuaris mõisteti surma poksitšempion Mohammad Javad, süüdistatuna „korruptsiooni levitamises Maal“; arvestades, et 2020. aasta septembris hukati maadleja Navid Afkari, kes väitis, et teda piinati valetunnistuse saamiseks; arvestades, et nende karistused on vahetult seotud sellega, et nad kasutasid rahumeelselt oma väljendus- ja kogunemisvabadust;

J. arvestades, et Mohammad Javadi ja Navid Afkari süüdimõistmine on osa sportlaste jõulisemast mahasurumisest Iraanis;

K. arvestades, et Iraanis surmanuhtluse vastase kampaania eesotsas olevale Per Angeri auhinna laureaat Narges Mohammadile mõisteti hiljuti veel kaheksa aastat vangistust ja 70 piitsahoopi;

L. arvestades, et tuntud inimõigustele spetsialiseerunud advokaat Nasrin Sotoudeh, kes muu hulgas tegi kampaaniatööd surmanuhtluse järkjärgulise kaotamise nimel ja tegeles suurel määral noorte vangidega, kes mõisteti surma kuritegude eest, mille nad panid toime alla 18-aastastena, mõisteti 2019. aasta märtsis 33 aastaks ja kuueks kuuks vangi; arvestades, et Euroopa Parlament andis Nasrin Sotoudehile 2012. aastal Sahharovi auhinna mõttevabaduse eest, tunnustades tema silmapaistvat tegevust inimõiguste kaitsmisel;

M. arvestades, et poliitiliste teisitimõtlejate 1988. aastal aset leidnud hulgalisi sunniviisilisi kadumisi ja kiirhukkamisi ei ole seni uuritud ja kedagi ei ole nende eest vastutusele võetud;

N. arvestades, et EL on alates 2011. aastast võtnud inimõiguste rikkumise tõttu Iraani suhtes vastu piiravad meetmed, mis hõlmavad varade külmutamist ja viisakeeldu selliste üksikisikute ja üksuste suhtes, kes on vastutavad ränkade inimõiguste rikkumiste eest, ning keeldu eksportida Iraani seadmeid, mida saaks kasutada siserepressioonideks või telekommunikatsiooni jälgimiseks; arvestades, et neid meetmeid ajakohastatakse korrapäraselt ja nende kehtivust on pikendatud 13. aprillini 2022;

O. arvestades, et alates Ebrahim Raisi presidendiks saamisest 2021. aasta augustis on hukkamiste, sealhulgas naiste hukkamiste arv märkimisväärselt suurenenud;

P. arvestades, et teadete kohaselt tapetakse Iraanis igal aastal 400–500 naist jõhkralt nn aumõrvades; arvestades, et Iraani karistusseadustiku kohaselt on aumõrvad teatavatel tingimustel lubatud ilma karistuseta; arvestades, et naised ja mehed ei saa nende vastu „au“ nimel toime pandud kuritegudes sageli õiglust; arvestades, et 5. veebruaril 2022 raius Mona Heydari abikaasa ta pea maha ja jalutas seejärel maharaiutud peaga riigi edelaosas asuva Ahvāzi linna tänavatel; arvestades, et 2020. aasta mais raius magava 13-aastase Romina Ashrafi pea sirbiga maha tema oma isa;

Q. arvestades, et USA välisministeerium märkis, et Iraan on viimastel aastatel endiselt maailma suurim riiklik terrorismi toetaja, kes toetab poliitiliselt, rahaliselt, operatiivselt ja logistiliselt mitmesuguseid rühmitusi, kes on kantud nii ELi terrorinimekirja kui ka USA välismaiste terroriorganisatsioonide nimekirja;

1. kinnitab veel kord, et on kindlalt surmanuhtluse vastu mis tahes asjaoludel; kutsub Iraani valitsust üles kehtestama viivitamata surmanuhtluse kasutamisele moratooriumi, mis oleks samm surmanuhtluse kaotamise suunas, ja muutma ära kõik surmanuhtlused;

2. kutsub Iraani Islamivabariigi ametivõime üles muutma kiiresti Iraani islami karistusseadustiku artiklit 91, et selgesõnaliselt keelata surmanuhtluse määramine alla 18-aastaselt kuriteo toime pannud isikutele sõltumata asjaoludest, jätmata kohtunikele mingit õigust määrata surmanuhtlus või eluaegne vangistus ilma vabastamise võimaluseta;

3. avaldab sügavat kaastunnet kõigi süütute ohvrite perekondadele, sõpradele ja kolleegidele;

4. rõhutab, et on vaja tagada turvaline ja soodne keskkond, kus saab inimõigusi kaitsta ja edendada, kartmata kättemaksu, karistamist või hirmutamist; toetab kindlalt Iraani rahva soovi elada vabas, stabiilses, kaasavas ja demokraatlikus riigis, kus austatakse riiklikke ja rahvusvahelisi kohustusi seoses inimõiguste ja põhivabadustega;

5. nõuab tungivalt, et Iraani ametivõimud loobuksid viivitamata kõigist dr Ahmadreza Djalali vastu esitatud süüdistustest, vabastaksid ta ja maksaksid talle hüvitist ning lõpetaksid tema perekonna ähvardamise Iraanis ja Rootsis;

6. kordab oma üleskutset, et komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja ELi liikmesriigid teeksid kõik endast oleneva, et takistada dr Ahmadreza Djalali hukkamist;

7. nõuab tungivalt, et Iraani ametivõimud asuksid viivitamata tegema koostööd ELi liikmesriikide saatkondadega Teheranis, et koostada põhjalik nimekiri ELi ja Iraani topeltkodakondsusega isikutest, keda praegu Iraani vanglates kinni peetakse;

8. kutsub kõiki liikmesriike üles tegema ühiselt avalikke pöördumisi ja diplomaatilisi algatusi, et kooskõlas ELi suunistega inimõiguste kaitsjate kohta jälgida ebaõiglasi kohtuprotsesse ja külastada vanglaid, kus peetakse kinni inimõiguste kaitsjaid ja teisi meelsusvange, sealhulgas ELi kodanikke Iraanis; nõuab, et kõigi meelevaldselt kinnipeetavate ELi kodanike vastu esitatud süüdistustest viivitamata loobutaks;

9. kutsub Iraani ametivõime üles vabastama kõik poliitvangid, sealhulgas inimõiguste kaitsjad, eelkõige silmapaistev inimõiguste kaitsja Narges Mohammadi, poliitajakirjanik Mehdi Mahmoudian, kes mõisteti hiljuti surmanuhtluse vastase tegevuse eest veel seitsmeks kuuks vangi, ning Sahharovi auhinna laureaat Nasrin Sotoudeh;

10. mõistab hukka süstemaatilise piinamise Iraani vanglates ning nõuab, et kinnipeetavate igasugune piinamine ja väärkohtlemine viivitamata lõpetataks; mõistab hukka tava, et kinnipeetavatel ei lubata telefoni kasutada ega pereliikmetega kohtuda; peab väga murettekitavaks, et kinnipeetavatel ei ole ülekuulamise ajal võimalik kasutada õigusabi;

11. mõistab teravalt hukka asjaolu, et inimõiguste olukord Iraanis halveneb pidevalt süstemaatilise poliitilise, majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise diskrimineerimise tõttu, eelkõige etniliste ja usuvähemuste hulka kuuluvate isikute jaoks; mõistab hukka murettekitava tõsiasja, et üha sagedamini määratakse meeleavaldajatele, teisitimõtlejatele, inimõiguste kaitsjatele ja vähemusrühmade liikmetele surmanuhtlus;

12. kutsub Iraani ametivõime üles lõpetama etnilistesse ja usuvähemustesse kuuluvate isikute, sealhulgas belutšide, kurdide, araablaste, bahaide, kristlaste ja LGBTIQ kogukonna igasuguse diskrimineerimise ning vabastama viivitamata ja tingimusteta kõik isikud, kes on vangistatud usu- ja veendumusvabaduse kasutamise või seksuaalse sättumuse eest;

13. mõistab kõige karmimalt hukka surmanuhtluse määramise samast soost inimeste suhete eest, mis on Iraanis endiselt ebaseaduslikud;

14. kutsub Iraani ametivõime üles tunnistama viivitamata kehtetuks noorusliku elanikkonna ja perekonna kaitse seaduse ning tagama juurdepääsu avalikele seksuaal- ja reproduktiivtervise teenustele, sealhulgas turvalise, seadusliku, tasuta ja kvaliteetse abordi teenustele igas olukorras; tuletab meelde, et naistele abortide keelamine on üks soolise vägivalla vorme ning võib tähendada piinamist või julma, ebainimlikku ja alandavat kohtlemist; mõistab teravalt hukka Iraani ametivõimude ähvardused määrata abordi eest surmanuhtlus ja kutsub Iraani ametivõime eelkõige üles seda sätet viivitamata tühistama; kutsub ELi ja liikmesriike üles tegema koostööd ÜROga, et jälgida tähelepanelikult uut noorusliku elanikkonna ja perekonna kaitse seadust, selle mõju emade suremusele ning kõiki arenguid seoses surmanuhtluse kohaldamisega abordi eest;

15. rõhutab, et Iraani kodanikud nõuavad kodanikualgatuste kaudu järjekindlalt, et surmanuhtlus kaotataks ning lõpetataks selle kasutamine inimõiguste kaitsjate vastu ja ebaproportsionaalne kasutamine vähemuste vastu; toetab Iraani kodanikuühiskonda ja selle rahumeelseid püüdlusi inimõiguste järgimisel;

16. kutsub Iraani üles andma ÜRO Inimõiguste Nõukogule, sealhulgas Iraani Islamivabariigi inimõiguste olukorra ÜRO eriraportöörile loa külastusteks ja tegema ÜRO Inimõiguste Nõukogu kõigi erimenetluste raames täielikku koostööd;

17. nõuab tungivalt, et EL tõstataks oma kahepoolsetes suhetes Iraaniga inimõiguste rikkumise küsimuse; palub komisjoni asepresidendil ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgel esindajal tagada, et Euroopa välisteenistus jätkaks inimõigustega seotud küsimuste tõstatamist ELi-Iraani kõrgetasemelise dialoogi raames; kinnitab veel kord, et inimõiguste austamine on ELi ja Iraani suhete arendamise alustala;

18. väljendab heameelt selle üle, et nõukogu võttis vastu kogu maailmas rakendatava inimõiguste rikkujate vastase ELi sanktsioonirežiimi (ELi Magnitski akt), mis on ELi jaoks oluline vahend inimõiguste rikkujate karistamiseks; nõuab, et võetaks sihipäraseid meetmeid Iraani ametnike suhtes, kes on toime pannud raskeid inimõiguste rikkumisi, sealhulgas topeltkodakondsusega isikute ja välisriikide kodanike hukkamisi ja meelevaldseid kinnipidamisi Iraanis, kaasa arvatud kohtunike suhtes, kes on ajakirjanikke, inimõiguste kaitsjaid, poliitilisi teisitimõtlejaid ja aktiviste surma mõistnud, ning et nende meetmete võtmiseks kasutataks kas praegust Iraanile kohaldatavat ELi inimõiguste rikkujate vastast sanktsioonirežiimi või kogu maailmas rakendatavat inimõiguste rikkujate vastast ELi sanktsioonirežiimi (ELi Magnitski akti);

19. on seisukohal, et kui Iraani ametivõimud ei vabasta dr Ahmadreza Djalalit, nagu EL ja liikmesriigid nõuavad, on vaja rakendada täiendavaid sihipäraseid sanktsioone;

20. rõhutab Iraani režiimi destabiliseerivat rolli kogu laiemas piirkonnas ning mõistab hukka asjaolu, et Iraani režiim on vastutav paljude tsiviilisikute hukkumise eest Süürias, Jeemenis ja Iraagis;

21. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, ÜRO peasekretärile, Iraani Islamivabariigi kõrgeimale juhile ja presidendile ning Iraani parlamendile Majlesile.